

Centrul pentru Educație și
Dezvoltare Profesională
Step by Step
Născut pentru a reuși

unicef
unite for children

CENTRUL MULTIFUNCȚIONAL

Ghid de realizare

București • 2013

Centrul pentru Educație și
Dezvoltare Profesională
Step by Step
Născut pentru a reuși

Carmen Anghelescu

CENTRUL MULTIFUNCȚIONAL

Ghid de realizare

București
2013

Responsabil proiect din partea UNICEF:

Luminița COSTACHE, Specialist Educație

Copyright poză copertă: © UNICEF România/ Raluca Manța

DTP: Monica Balaban

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ANGHELESCU, CARMEN

Centrul multifuncțional : ghid de realizare / UNICEF România,
Carmen Anghelescu. - Buzău : Alpha MDN, 2013

ISBN 978-973-139-245-5

Cuprins

Cuvânt înainte UNICEF	5
Cuvânt înainte CEDP	7
Mulțumiri	9
Preambul. Context general	11
Definirea calității unui serviciu „Centrul Multifuncțional” (CM)	14
Profesioniștii Centrului Multifuncțional	17
Copilul este o persoană. Temperamentul copilului	19
Tipurile de activități în CM	21
Procesul de socializare a copilului.....	24
Aranjarea și amenajarea spațiului de clasă din CM.....	26
Părinții și relațiile cu părinții.....	33
Principiile, condițiile și efectele unui CM	40
Încheiere.....	42
Anexe	43

Cuvânt înainte UNICEF

Copiii au nevoie de timpuriu de educație și stimulare, acestea sunt vitale pentru dezvoltarea lor optimă și au influență pe parcursul întregii vieți. Economistii au demonstrat că privarea copiilor la începutul vieții lor de educația și îngrijirea adecvate afectează productivitatea muncii și prosperitatea economică națională.

Copiii care nu beneficiază în primii ani de viață de nutriția, îngrijirea și stimularea corespunzătoare pot fi afectați pe parcursul întregii vieți de aceste curențe, fiind mult mai expuși riscului de a avea dificultăți de învățare, de a abandona școala prematur și ulterior de a se integra mai greu pe piața muncii.

Un start bun în viață este așadar absolut necesar. Un mediu sigur și protector este esențial. O nutriție adecvată din primele zile ale vieții pune bazele solide pentru anii ce urmează, iar experiențele bogate și semnificative încurajează un copil să gândească singur. Creierul unui copil se dezvoltă când acel copil este expus unor experiențe pozitive de învățare.

Un copil de vârstă preșcolară sănătos, stimulat și bine integrat dobândește abilități ce îi vor fi utile pe parcursul întregii vieți, în timpul anilor de gimnaziu, de liceu, la universitate și în câmpul muncii, putând astfel să se integreze activ în societate și să aducă o contribuție valoroasă la dezvoltarea comunității sale în loc să epuizeze resursele acesteia. Programele de dezvoltare timpurie a copilului sunt investiția cea mai profitabilă pe termen lung pe care o poate face o țară. Studiile realizate de economiști la nivel mondial, au arătat că rata de rentabilitate a investiției în educație timpurie indică un câștig de 7 dolari pentru fiecare dolar investit.

Ținând cont de toate aceste evidențe, UNICEF își continuă sprijinul în dezvoltarea politicilor și intervențiilor care vizează dezvoltarea timpurie a copilului și educația timpurie. UNICEF colaborează cu instituții guvernamentale și neguvernamentale pentru dezvoltarea de strategii și promovarea modelelor de bună practică, un astfel de model fiind și centrul multifuncțional de dezvoltare timpurie a copilului.

Într-un centru multifuncțional, copiii, în special cei vulnerabili, cu vârste cuprinse între 2 și 4 ani, beneficiază de servicii integrate de educație, nutriție, asistență medicală și socială, iar părinții lor de consiliere parentală. În plus, un astfel de serviciu pune accent pe implicarea și responsabilizarea comunității și pe cooperarea transectorială la nivel local dintre serviciile, educaționale, de sănătate și de protecție.

Ghidul de față este un reper important pentru extinderea, dezvoltarea și consolidarea serviciilor de calitate de dezvoltare timpurie a copilului și de educație timpurie la nivel național și vine în sprijinul tuturor celor care doresc să implementeze astfel de servicii la nivel local.

Luminița Costache

Specialist Educație

Reprezentanța UNICEF în România

Cuvânt înainte CEDP

Într-un larg context mondial, organisme guvernamentale și neguvernamentale, profesioniști din cele mai variate domenii de activitate sunt angajați în susținerea educației timpurii și a importanței primei etape de viață pentru evoluția ulterioară a copilului.

Valorizarea copilului și a copilăriei se înscrie printre prioritățile politicilor naționale și justifică necesitatea întreprinderii unor acțiuni de advocacy adresate societății în ansamblul ei, astfel încât fiecare să devină implicat și responsabil pentru prima perioadă de viață și pentru impactul pe care îl are educația timpurie asupra viitorului copiilor și a noastră a tuturor.

Această nouă atitudine constituie, de fapt, motivul principal pentru care astăzi Uniunea Europeană ca, de altfel, întreaga comunitate mondială sunt interesate de asigurarea calității tuturor serviciilor destinate copilului mic.

La Conferința mondială „Educația pentru toți” (Jomtien, Thailanda, 1990), printr-o abordare convergentă socială și educațională, educația timpurie începe să fie considerată parte integrantă importantă a sistemului educațional determinând schimbări importante în politicile și strategiile socio - educaționale din multe țări.

Centrul „Step by Step” pentru Educație și Dezvoltare Profesională se numără printre primele organizații neguvernamentale din România care a susținut și a militat pentru recunoașterea importanței educației timpurii precum și pentru reformarea cadrului legislativ și instituțional responsabil de dezvoltarea și educarea copiilor de la naștere la trei ani.

Încă din 2007, cu sprijinul financiar al UNICEF, CEDP a implementat programul de organizare și funcționare a Centrelor Multifuncționale ca unități model care oferă tuturor copiilor șanse egale la educare și îngrijiri personalizate precum și creșterea competențelor parentale familiilor implicate.

Demarat, inițial, în două județe, într-o creșă în Piatra Neamț și o grădiniță în Tulcea, proiectul s-a extins an de an, astfel încât în 2013

numărul Centrelor Multifuncționale a ajuns la 14 și alte 3 astfel de Centre sunt în pregătire în acest an.

Experiența acumulată pe parcursul acestor ani de către profesioniștii și oficialii implicați a condus la alcătuirea acestui „Ghid de bune practici” care să ofere reperele necesare pentru organizarea unui serviciu de calitate pentru copii cu vârste de la naștere la patru ani.

Ghidul prezintă toate componentele care contribuie la o abordare integrată a copilului și construirea unui serviciu de educație timpurie de calitate. Ghidul subliniază importanța pregătirii profesionale a personalului, a implicării și parteneriatului cu familia și rolul major al comunității în creșterea și dezvoltarea copiilor.

Carmen Lica

Directoare Executivă

Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională

Step by Step

MULȚUMIRI

„Centrul Multifuncțional - un serviciu de calitate” pentru copiii sub 3 ani este o aplicare practică a ceea ce cuprinde Convenția ONU a Drepturilor Copilului.

Realizarea proiectului „Centrul Multifuncțional – un serviciu de calitate” a fost posibilă datorită susținerii și asistenței tehnice a Reprezentanței UNICEF în România. UNICEF a avut un rol major în soluționarea numeroaselor probleme a copiilor din România în ultimii 22 de ani sub aspectul protecției copilului și a înlăturării abuzului și neglijării copilului, a promovării sănătății, nutriției și a educației copilului începând de la naștere.

Mulțumesc UNICEF și în mod special Reprezentanței din România pentru susținerea copilului și a copilăriei, ca pe cea mai importantă perioadă a vieții oricărui individ.

Mulțumesc d-lui Eugen Crai, care în calitatea domniei sale de *Coordonator Program Educație* UNICEF România până în anul 2010, a contribuit la inițierea proiectului „Centrul Multifuncțional – un serviciu de calitate”, considerând că este esențial dezvoltarea unui serviciu care abordează copilul dintr-o perspectivă convergentă și holistică și a pledat cu entuziasm implementarea proiectului, pentru ca toți copiii să se bucure de șanse egale.

Mulțumesc d-nei Luminița Costache – *Specialist Educație* UNICEF România, pentru sprijinirea continuității acestui program și extinderea lui și pentru că ne-a încurajat prin prezența domniei sale în momentele dificile sau în întâlnirile cheie cu factorii decizionali.

Mulțumesc d-nei Viorica Preda - Inspectoare Generală în Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, care a contribuit esențial la punerea în practică a unui proiect de educație timpurie, care susține nondiscriminarea etnică și mai ales nondiscriminarea de vârstă. Susținerea d-nei Viorica Preda a faptului că *Educația începe de la naștere* a fost o acțiune de deschidere a drumului ce s-a obiectivat în Legea Educației nr. 1/2011 și a abrogat mențiunea legii precedente în care era stipulat că educația începe la vârsta de 3 ani.

Mulțumesc tuturor reprezentanților autorităților locale: primari, șef de servicii de protecție socială, inspectorate școlare, direcții de sănătate publică din localitățile în care s-a realizat „Centrul Multifuncțional

– un serviciu de calitate”: Piatra Neamț, Tulcea, Siret, Iași, Botoșani, Baia Mare, București sector 1, Craiova, Tg. Jiu, Turnul Severin, Brăila, Tg. Neamț, Medgidia, Constanța.

Mulțumesc tuturor echipelor de profesioniști din serviciile Centrelor Multifuncționale care și-au dovedit abnegația pentru copil, depășind prejudecățile proprii și stereotipiile sociale depunând tot efortul pentru a demonstra că învățarea este o activitate a oricărui copil indiferent de vârstă, așa cum îngrijirea este reclamată de orice copil chiar din servicii preșcolare și că în profesiile lor esențial este „interesul superior al copilului”.

Mulțumesc echipelor din: Creșa Mărăței Piatra Neamț; Grădiniței nr. 3 Tulcea; Grădinița nr. 23 Craiova; Creșa nr.10 din Tg. Jiu; Creșa nr. 3 din Drobeta Tr. Severin; Grădinița 22 Botoșani; Grădinița Luminița din Siret, județul Suceava; Centrul de zi Prichindelul Iași; Grădinița Ion Creangă din Medgidia, Grădinița 43 Constanța; Creșa Jiului București; Grădinița nr.39 Brăila. Listarea serviciilor care au Centrul Multifuncțional s-a înscris în ordinea cronologiei apariției lor.

Mulțumesc părinților copiilor care frecventează „Centrul Multifuncțional” pentru încrederea lor în aplicarea unei noi abordări în educație și îngrijire a copilului și care s-au dovedit parteneri reali ai profesioniștilor.

Mulțumesc întregii echipe CEDP Step by Step, precum și d-nei directoare executive Carmen Lică, pentru efortul de a demonstra concret, prin serviciile oferite de „Centrul Multifuncțional – un serviciu de calitate”, principiile și valorile organizației noastre și care ne unește susținând neobosit că primii 3 ani de viață sunt definitorii.

Mulțumesc tuturor celor „nedenumiți” concret, dar care au avut un rol definitoriu pentru încrederea în necesitatea susținerii copilului și copilăriei și efortul de a suplini ce este „acasă”, printr-un serviciu de educație și îngrijire de calitate, ce vine în sprijinul părinților și nu în substituirea acestora.

Carmen Anghelescu

Coordonator proiect „Centrul Multifuncțional – un serviciu de calitate”

Sef departament Educație timpurie

Centrul Step by Step pentru Educație și Dezvoltare profesională

Centrul Multifuncțional (Anexa 1) s-a născut în urma unei experiențe acumulate de către **Centrul Step by Step pentru Educație și Dezvoltare Profesională (CEDP)** în proiectele care au susținut dezvoltarea timpurie a copilului, în creșe, grădinițe sau în centre de zi.

Multe din aceste programe au fost realizate prin sprijinul moral și tehnic de către UNICEF.

Aceste programe au constituit o experiență importantă, nu numai pentru profesioniștii CEDP, ci și pentru partenerii programelor respective, respectiv reprezentanți ai serviciilor publice locale care au dovedit disponibilitate și deschidere pentru o nouă abordare în contextul unei societăți moderne din care România face parte.

Recapitulând programele susținute de UNICEF și gestionate și implementate de CEDP amintim:

- **«Studiul asupra educației timpurii în România»;**
- **«Creșa, un serviciu în favoarea femeii și familiei»**, realizat în Buzău, Miercurea Ciuc, Bălan, Tulcea, în care au fost parteneri Direcțiile de Sănătate Publică, Inspectoratele Școlare Județene, Direcțiile de Protecția Drepturilor Copilului din județele respective;
- **«Centrul Comunitar Incluziv»**, proiect prin care s-a promovat incluziunea copiilor cu nevoi speciale în creșă și în grădiniță, proiectul s-a implementat în județul Sibiu, în grădinițe din orașul Mediaș și Tulcea, Piatra Neamț și Roman;
- **«Centrele Metodologice Zonale»**, proiect prin care s-a extins formarea personalului din creșe și grădinițe limitrofe județelor Buzău, Harghita, Tulcea, prin profesioniștii din Buzău, Miercurea Ciuc, Tulcea, unde erau plasate Centrele Metodologice Zonale. Astfel au fost extinse experiențele de educație timpurie din perspectiva holistică, prin cursuri pentru profesioniștii din servicii pentru copiii mici – creșe, dar și grădinițe din orașele Brăila, Ploiești, Focșani, Constanța, Ialomița, Odorheiul Secuiesc, Sf. Gheorghe.
- **Studiul «Cunoștințe, atitudini și practici parentale în România»**, care realizează o analiză complexă a competențelor parentale în vederea identificării nevoilor de informare a părinților și pentru a oferi informații științifice celor care întocmesc politicile și strategiile educaționale.

Context general al serviciilor de Educație timpurie în România

Istoria serviciilor pentru îngrijirea și educarea copilului mic, în afara cadrului familial, este relativ de scurtă durată, sfârșit de sec. XIX și începutul sec. XX și este declanșată inițial de condiția copilului din familii defavorizate, în care mamele erau constrânse să muncească.

După Al Doilea Război Mondial configurația socială se schimbă.

În România, odată cu declanșarea politicii demografice, 1966, serviciile pentru îngrijirea copilului se dezvoltă foarte rapid și se înființează creșe în majoritatea orașelor, cu precădere pe lângă marile platforme industriale.

Famiiliile care utilizau creșele erau acelea proaspăt urbanizate, care nu se mai bucurau de sprijinul familiei lărgite și în care atât mama cât și tatăl munceau. Copiii erau duși la creșă în general după vârsta de 3 luni, când se încheia concediul postnatal acordat mamei.

Creșa era o unitate subordonată sistemului de sănătate și era organizată asemănător cu spitalul de pediatrie. Echipa care lucra în creșă era formată dintr-un personal cu formație de bază medicală: asistente medicale, infirmiere și era condusă, obligatoriu, de un medic. Încăperile în care erau plasați copiii erau denumite, ca și la spital – saloane (denumire care persistă încă în unele creșe și astăzi). Toată organizarea acestui serviciu era de tipul unității medicale, respectiv „ca la spital”.

Datorită acestei organizări, creșa își propunea să fie o unitate de îngrijire a copilului de la 3 luni la 3 ani. Îngrijirea consta dintr-o alimentație corectă - în acord cu normele timpului - o stare de sănătate urmărită mai ales din punct de vedere somatic și un mediu de igienă care să fie conform reglementărilor sanitare. Îngrijirea în creșă nu implica direct educarea copilului. Educația era redusă la „stimularea” copilului, ceea ce era obiectul muncii unei alte categorii profesionale, educatoarea, care nu se afla în organigrama creșei.

Amintirea acestei istorii explică persistența unei confuzii și în zilele noastre a termenului de îngrijire care exclude educația, ca și a educației, conceptual vorbind, care exclude îngrijirea, ce revine categoriilor profesionale subcalificate și nu a personalului cu studii de specialitate - fie psihopedagogice, fie medicale, care sunt angajate în creșe. Creșterea copilului intră în îndatoririle părinților, iar aceștia sunt împreună cu copiii

lor cel mult duminica, transferând responsabilitatea cotidiană de îngrijire și educație altor persoane.

După 1989, numărul creșelor din România se reduce consistent de la peste 900 unități în 1990 la 289 unități în sistemul public în 2002, în prezent numărul acestora fiind de 303.

În anul 2000 creșele sunt transferate din subordinea Ministerului Sănătății în subordinea Primăriilor, din punct de vedere administrativ. Încadrarea creșelor rămâne în continuare cu personal medical și se menține abordarea medicală a „îngrijirii” copilului. Nu mai există directorat, ci coordonator, care de cele mai multe ori este o persoană cu calificare medicală, de cele mai frecvente ori asistentă medicală.

Ierarhic, creșa depinde de un serviciu financiar sau social al primăriei. Metodologic, creșa nu are încă precizată o coordonare, în afara controlului normelor de igienă practică de serviciile sanitare acreditate.

În ultimii ani există o preocupare vizibilă, dar încă timidă, a structurilor guvernamentale pentru Educația timpurie, obiectivat prin reglementările următoare:

Cea care atrage atenția în mod special este „Strategia Națională pentru Educație timpurie” realizată la inițiativa UNICEF și la care a participat reprezentanți ai ministerelor implicate în problematica copilului, ca și un număr de ONG-uri care au expertiză prin programele realizate cu acest domeniu.

Strategia a fost finalizată de Ministerul Educației și se găsește pe situl oficial al Ministerului.

Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului a mai realizat o seamă de documente care susțin reforma pentru serviciile de Educație Timpurie a Copilului:

- Curriculum de la naștere la 7 ani
- Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani
- Strategia pentru educația parentală

Ministerul Sănătății

- Programele naționale pentru Sănătate – programul 5 pct 3.5 Sănătatea femeii și copilului: Școala mamei – pre și postnatal

Ministerul Muncii, Familiei și Solidarității sociale

- Proiect de lege pentru servicii de educație timpurie, finalizat prin „Metodologia de organizare și funcționare a serviciilor de educație antepreșcolară”, care specifică în art. 2: „educația antepreșcolară (copii în vârste între 0 și 3 ani) este coordonată din punct de vedere metodologic de către Ministerul Educației”. Metodologia a fost reglementată prin H.G. nr. 1252 din 12 decembrie 2012.

În anul 2007 a demarat proiectul Centrul Multifuncțional în două localități și apoi în fiecare an s-a extins în alte zone ale țării, ultimele, în 2010 și 2011, fiind amplasate în județele Mehedinți, Gorj, Brăila, Galați și Neamț. Astfel, există în prezent 14 Centre Multifuncționale.

De ce „Centrul Multifuncțional”(CM)?

CM își propune să fie un serviciu pentru toți copiii până în 3 ani, indiferent de etnie, nivel socio-economic, religie și nivel de dezvoltare care:

- promovează o abordare convergentă și holistică;
- are un personal de profesioniști în dezvoltarea timpurie a copilului;
- are un spațiu adecvat vârstei copiilor, pentru învățare și dezvoltare socio-emoțională;
- susține competențele parentale;
- susține parentalitatea prin solidaritatea comunitară.

Toate acestea, atunci când funcționează simultan, împlinesc cerințele unui serviciu de calitate, care garantează accesibilitatea, resursele umane, curriculum, evaluare și monitorizare, administrație și coordonare, și formează Cadrul pentru Educație Timpurie stipulat de Direcția pentru Educație și Cultură a Comisiei Europene.

Definirea calității unui serviciu este probabil dificil de a fi descrisă exhaustiv.

Dar ce conferă calitate prestărilor unui serviciu pentru copiii mici?

După studiile lui Peter Moss (1994) și recomandările Comisiei Consiliului Europei, încă din 1997 există două categorii de variabile ce trebuie luate în considerare când se discută calitatea serviciului pentru copiii mici.

Astfel, este categoria variabilelor structurale și categoria variabilelor funcționale.

Variabilele structurale cuprind: dimensiunea grupului de copii, rata adult-copii, gradul de calificare a personalului, stabilitatea personalului, aranjamentul spațiului care să susțină explorarea și experimentările inițiale de copil într-un sens stimulat.

Variabilele funcționale se referă la motivările adultului, comportamentul acestuia în relație cu copilul, atașamentul copilului pentru adult.

O parte a acestor variabile nu poate fi regăsită în CM, ca urmare a unor constrângeri datorate reglementărilor existente și care nu au fost forțate de proiectul pilot. Se știe ca un proiect pilot permite anumite libertăți care nu sunt, încă, înscrise în prevederi legale.

Calitățile structurale ale serviciului CM:

- Grup de maxim 20 copii
- O rată de 6 copii pentru un adult
- Personal calificat - educatoare și asistentă medicală permanent la grupă.

- Medic, asistent social, psiholog prezent în funcție de necesitățile grupei. Toate profesionistele ce intervin în relația cu copii în CM participă la sesiunile de formare.

Realizarea acestor calități sunt posibile prin susținerea **grupului local de sprijin** cu următoarea componență:

- Primar sau reprezentant al primăriei - are un rol deosebit prin reglementările legislative. Creșa este direct dependentă de Serviciul de Asistență Socială din Primărie și în programul CM susține costurile de hrana pentru copii selecționați. Reprezentantul primăriei este și cel care angajează alți membri ai comunității în susținerea creșei ca serviciu necesar cetățenilor din comunitate.
- Inspector pentru învățământul preșcolar - face posibilă prezența educatoarei din echipa CM; reamintim că în creșă nu este prevăzut încă postul de educatoare.
- Reprezentant Autoritatea de Sănătate Publică - susține CM ca membru important al Autorității Locale și prin experiența deținută, prin rolul ce l-a deținut în subordonarea creșelor de serviciile de sănătate.
- Reprezentant ONG Roma - CM susține și promovează diversitatea culturală, în grupa CM sunt cuprinși copii de etnie romă. Reprezentantul ONG rom facilitează legătura cu familiile comunității rome ai căror copii sunt incluși în CM.

Acest grup de susținere are rolul de a garanta sustenabilitatea CM și de a implica comunitatea și a o responsabiliza pentru a se realiza un serviciu de calitate în favoarea copiilor și a părinților din comunitatea respectivă.

Variabilele funcționale sunt total preluate în acest proiect prin sesiunile de formare și sprijinul metodologic periodic a CEDP și toate acestea vor fi dezvoltate în paginile următoare.

La aceste variabile de calitate ale serviciului, CM susține dezvoltarea competențelor parentale prin întâlniri specifice cu părinții pe o tematică ce vizează elemente de dezvoltarea copilului și gestionarea vieții

de familie (familii cu copii sub 3-4 ani) și solidaritatea membrilor comunității de părinți.

Calității serviciului CM îi este specific și cuprinderea copiilor ce provin din familii în dificultate, inclusiv a copiilor de etnie roma.

Copiii de vârstă mică sunt cei mai afectați de sărăcie și de mediul de viață precar. CM oferă prilejul acestor copii de a avea șanse egale și implicit de a avea acces la același tip de serviciu. (Există în prezent două tipuri de servicii pentru copiii sub 3 ani: creșe și centrele de zi pentru copii familiilor sărace)

CM, prin cuprinderea copiilor indiferent de proveniență socială, etnică, economică, promovează coeziunea și solidaritatea umană într-o comunitate.

Părinții din CM și copiii lor se întâlnesc, își împărtășesc propriile experiențe de părinți și au interese comune pentru copiii lor. Ei formează o comunitate unită care va putea influența responsabilizarea celorlalți din comunitate pentru copiii lor.

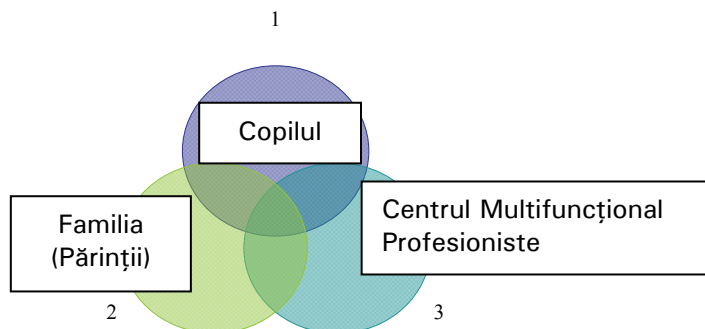
Calitatea CM decurge din modul de înțelegere a caracteristicilor copiilor mici și ale copilăriei, precum și din modalitatea de abordare a copilului în spiritul principiilor de dezvoltare timpurie a copilului.

Dezvoltarea timpurie a copilului este discutat ca un concept ce cuprinde: educația, nutriția, sănătatea, parentalitatea.

Calitatea unui serviciu este apreciată și în funcție de:

- Relațiile personalizate adult – copil,
- Predictibilitatea intervențiilor acordate copilului,
- Pedagogia centrată pe copil cu oportunitățile de învățare care să depășească abordarea didacticistă,
- Mediul fizic adecvat și cu minimum de imagine instituțională, apropiindu-l cât mai mult de spațiul ca „acasă”,
- Implicarea familiei ca partener.

FAMILIA (PĂRINȚII)-----**COPILUL**-----CM (PROFESIONIȘTII)

Mai sus am folosit o reprezentare schematizata a **CM**, care nu este nici azil, nici cămin, nici școală și nici acasă. **Este un ansamblu format din profesioniști care devine o instituție integrativă centrată și solidarizată cu copilul, ce își mobilizează resursele cognitiv-teoretice și bunele practici.**

Acest ansamblu asigură dezvoltarea copilului și accesibilitatea oricărui copil indiferent de etnie, nivel socio-economic sau copil cu nevoi speciale.

Familia este partenerul profesioniștilor și ambii parteneri sunt legați între ei prin centrarea lor pe copil.

Profesioniștii Centrului Multifuncțional

Corect și în acord cu nondiscriminare de gen trebuie să vorbim de profesioniști.

În România, categoria profesională din serviciile ce se ocupă de copiii sub 3 ani este formată numai din femei. Se păstrează astfel ocuparea tradițională pe gen. Femeile în interiorul societății, casa cu copii, iar bărbații în afară, respectiv în politică.

Dar dacă serviciile pentru dezvoltarea copiilor în afara casei evoluează datorită ieșirii femeii de acasă și a intrării, încă timide, în politică, nu este exclus să asistăm și la profesionalizarea bărbaților în meseria de creștere a copilului în afara familiei și părăsirea politicii. Este deja prevăzut legislativ concediul pentru creșterea copilului acordat tatălui care se ocupă de copil în timp ce mama se ocupă de resursele economice.

Profesionistele din CM fac legătura cu familia pentru a fi centrate pe copil. Profesionista devine liantul copilului în procesul urmat de copil, de cunoaștere a lumii.

Profesionista din CM are o legătură personalizată cu fiecare copil în abordarea lumii pe care o decodifică acestuia.

Niciodată profesionistele nu se substituie mamei, care este una singură.

Profesionistele au o legătură specială cu copilul, privilegiată și care-i asigură copilului „diversitatea parentalității”.

Profesionista din CM poartă copilul nu numai în brațe, ci și în mintea ei. (Geneviève Appell)

De multe ori, profesionista din CM se ocupă de copil timp mai lung decât mama acestuia, dar nu o substituie, ci îl acompaniază cu discreție. Îi dă semnificația lumii, lăsând copilul să descopere, să se miște, să manipuleze obiecte, să-și cunoască corpul, să-și asume riscul cu-

noașterii protejat de profesionistă. Profesionista îi dă sensul celor descoperite în gândirea pre-verbală și apoi în gândirea cuvântului.

Profesionista menține mental legătura copilului cu părinții săi.

Îi oferă descoperirea relației cu ceilalți copii ajutându-l să se autodefinescă în raport cu toți ceilalți și să-și construiască propria identitate în raport de copiii mai mici și copiii mai mari din grup.

Este clar că profesionista care este în CM are o profesie care nu este la fel cu altele, profesia ei este complicată și foarte specială.

Cum reușește?

1. Deținând cunoștințe ample despre caracteristicile copilului de vârstă mică (până în 3-4ani) care frecventează serviciul CM;
2. Cunoscând temperamentul copilului;
3. Cunoscând trăirile copilului în dificultatea separării de părinți și de spațiul cunoscut de acasă;
4. Cunoscând tipurile de activități și rolul acestora;
5. Cunoscând rolul ei în procesualitatea socializării;
6. Cunoscând cum să aranjeze spațiul clasei;
7. Promovând o relație de parteneriat cu părinții copiilor;

8. Promovând spiritul de echipă multidisciplinară în care fiecare participant are o pondere determinată pentru consolidarea stării de bine a copilului.

Caracteristicile copilului din CM

Este unanim recunoscut că „bebelușul este o persoană”, persoană care nu se reduce numai la individualitate: copilul este rezultatul relației reciproce cu mama sa și reamintind ce Winicott afirma: „Când copilul întoarce fața spre mama lui și o privește, se va vedea pe el însuși, căci mama exprimă ceea ce bebelușul simte”. Altfel spus, fiecare din noi existăm în măsura în care provocăm altuia o emoție, dacă nu provoc nimic – nu exist.

Copilul există în mintea mamei din perioada prenatală și în mentalul familiei sale prin relația mamei cu membrii familiei sale. Mama îi simte și trăiește nevoile prin emoțiile copilului și copilul își structurează încrederea în mama lui și prin ea în restul lumii.

Ce este copilul care vine într-un serviciu care este CM?

Copilul intră într-o relație cu persoane care au, în același timp, o interacțiune cu mai mulți copii cu care trebuie să împartă atenția adultului. Pentru copilul sosit începe o probă grea pe care o trece în măsura în care ceilalți îl sprijină.

Cunoscând dificultățile copilului, profesionistele îl fac să depășească momentul. Este momentul separării de acasă, de mamă și de ceilalți din familie.

Prezentare caz: Nou venită la CM

Adaptarea: transferul încrederii de la părinți la profesionista CM

Stabilirea încrederii dintre adultul din CM și copil –

Îi pasă de mine, mă place, mă iubește, sunt competent - acestea sunt sentimentele pe care le va câștiga copilul atunci când este sprijinit să depășească trăirile negative declanșate de separarea de acasă.

A sosit prima zi în care Ioana ajunge la CM. Ioana are 18 luni.

Ioana cunoaște deja profesionista cu care va rămâne la CM, cunoaște și spațiul, câteva jucării i-au plăcut mult și l-a recunoscut și pe Gigi, cu care se joacă în parc, când merge cu tata la plimbare.

Pe drum, mama i-a explicat Ioanei că la CM va rămâne cu Doamna pe care o cunoaște deja, cu ceilalți copii și că după ce va mânca de prânz, mama vine să o

ia acasă.

Mama și Ioana intră în clasă, mama este invitată de educatoare să se așeze pe canapea și apoi stau de vorbă, în timp ce Ioana le aude și privește curioasă la ce fac ceilalți copii.

Apoi educatoarea le invită pe Ioana și pe mama să le prezinte ce activitate vor face astăzi copiii. Se vor juca cu guașe și vor picta pe coli mari de hârtie. Ioana este interesată mult de această activitate, dar continuă vizită împreună cu mama. Li se arată baia, locul unde se spală copiii pe mâini, masa unde li se schimbă scutecul și toaleta.

Când revin în clasă, Ioana se oprește la masa de pictat și este invitată să picteze și ea cu buretele sau cu degetele. Este încântată de culorile care se întind pe hârtie și Doamna o laudă. Când mama o anunță că va pleca și că revine după ce ea va încheia pictatul și după ce va mânca, Ioana îi face Pa! cu mâna și își continuă activitatea.

Temperamentul copilului

Profesionistele cunosc că fiecare copil trăiește și exprimă această trăire diferit unul de altul.

Profesionistele știu că diversitatea reacțiilor copilului sunt legate de tipul său de temperament. Temperamentul este o caracteristică în-născută a funcționării sistemului nervos, a creierului.

Specialiștii au identificat o serie de indicatori observabili care exprimă tipul de reacție a copilului.

Acești indicatori în număr de 9 sunt:

- Nivelul activismului – cât de des simte copilul nevoia de a se mișca.
- Regularitatea – strictețea respectării orelor de somn, masă, eliminări biologice.
- Adaptabilitatea – cât de repede se acomodează copilul la schimbări.
- Apropiere/ retragere – cât de repede intră copilul într-o relație cu o persoană nouă, o activitate nouă.
- Sensibilitate senzorială – cât de repede face diferența între intensitatea luminii, intensitatea sunetelor, forța atingerii etc.
- Intensitatea reacției – cât de ample și puternice sunt reacțiile copilului.
- Distragerea atenției – cât de ușor îi este distrasă atenția copilului când desfășoară o activitate.
- Dispoziția – trăirile copilului sunt predominant vesele-deschise sau indispus și morocănos.

- Persistența – cât timp se preocupă copilul de o activitate și încearcă să persevereze pentru a-și atinge ținta.

Aceste caracteristici ale reactivității sunt grupate în 3 tipuri temperamentale, care sunt cel mai frecvent întâlnite:

Tipul flexibil, activ și retras (această abordare este după Alicia Liberman)

Tipul flexibil se caracterizează prin nivel mediu de activism, adaptare facilă la schimbare, relaționare rapidă, sensibilitate fizică medie, dispoziție veselă, finalizează o activitate. În acest tip se înscriu cei mai mulți copii, cu ei se lucrează ușor și nu pun probleme deosebite adultului.

Tipul activ este foarte „mișcător”, cu o atenție care trece rapid de la un lucru la altul, cu reacții ample, cu o dispoziție exuberantă și schimbătoare, cu o persistență moderată.

Acești copii sunt aproximați la 15 procente dintr-un grup. Sunt copii care solicită adultul dar care declanșează de multe ori evenimente amuzante în grupă.

Tipul retras, cu nivelul activismului mai lent, face trecerea de la o activitate la alta mai dificil, pentru a începe o activitate nouă are nevoie de timp de „încălzire”. Aceștia sunt copiii care preocupă în mod special personalul CM și care necesită un timp mai extins decât alți copii.

Profesionistele CM, cunoscând aceste caracteristici, vor gestiona grupul de copii astfel că nu vor neglija copilul flexibil care nu reclama o atenție specială, ci îi va adresa din când în când o încurajare.

Copiilor activi le vor fi atribuite activități dinamice, combinate cu unele activități calme, pentru a da copilului prilejul să înțeleagă beneficiile de a fi liniștit.

Copiilor retrași li se va da timpul de a face cunoștință cu o activitate nouă, li se va prezenta anticipat ce vor avea de făcut în perioada următoare. Profesionistele știu să-și dozeze atenția față de acești copii pentru a nu le limita dezvoltarea autonomiei lor.

Tipurile de activități

Într-un CM, ca și în orice serviciu pentru copiii mici, programul zilei este diferit de cel de acasă.

Fiecare zi are prevăzute activități de învățare, de rutină și tranziții.

Toate aceste activități dau posibilitate copilului să socializeze - se va detalia conținutul socializării în capitolul următor.

Activitățile de învățare sunt diverse și, atât Curriculum pentru copii de la naștere la 6/7 ani, cât și Reperetele fundamentale de învățare și dezvoltare oferă o amplă cunoaștere a conținuturilor și desfășurării acestora.

Este de subliniat importanța rutinelor, ca activități de învățare-socializare a copilului mic.

Copilul mic învață în orice interacțiune a sa cu mediul: fie fizic, fie social.

Rutinele care cuprind acele activități, care se desfășoară zilnic, aproximativ la aceleași intervale orare sunt pentru copiii din CM adevărate ocazii de relaționare apropiată/intimă cu adultul.

Activitățile de rutină în programul copiilor mici sunt momentele de spălare a mâinilor, mesele, schimbare a scutecelor, somnul.

Tranzițiile sunt acele activități care fac trecerile de la o activitate de învățare la o rutină.

Tranzițiile sunt relaxante și amuzante nu numai pentru copii, dar și pentru profesioniste.

EX: cântecele, muzică și dans, joc de „societate”.

În CM profesionistele cunosc importanța diversității interacțiunilor pe care le au cu copiii și profită de fiecare tip de activitate pentru a îmbogăți interacțiunile lor cu fiecare copil aflat în îngrijire, susținând coerența relației adult-copil. Aceeași persoană se ocupă de tot ce are nevoie un copil care este în CM: învățare, rutine și tranziții participând consistent la procesul de socializare primară a copilului.

Timpii ocupați de rutine, din bugetul total al timpului petrecut de copil în CM, se dovedește a fi mult mai extins decât timpii acordați pentru toate celelalte tipuri de activități. Se știe cum copiii mici învață din toate interacțiunile active pe care le au cu adulții, cu ceilalți copii și prin explorări și experimentări.

Fiecare rutină este o ocazie pentru copil să interacționeze și să cunoască lucruri noi.

Casetă activități de rutină – caz

La masă, la spălat și schimbat, la culcare... Ce fel de relație? Ce și cum învață copilul din rutine?

- **Când se ia masa:**

Copiii stau așezați la masă este un moment de socializare între copiii care stau împreună.

Profesionista stă la masă împreună cu copiii și le explică ce au de mâncare. Po-

vestește despre legumele din farfurie – unde cresc, ce colori au, dialoghează cu copiii despre gustul legumelor. Fiecare copil își exprimă preferința pentru felul de mâncare din farfuria sa.

- **Spălatul:**

Când sunt spălați pe mâini, copiii au prilejul de a-și exersa mișcările fine ale mâinilor și degetelor prin jocul cu clăbucii de săpun și într-un mod amuzant învață importanța curățirii mâinilor, folosirea săpunului și uscarea mâinilor.

- **Schimbatul scutecului de unică folosință:**

Este absolut necesar să fie o masă specială pentru această activitate care să fie la o înălțime convenabilă pentru adult, care să fie poziționată în apropierea sursei de apă în vederea unei igienizări facile ca și a unui recipient de depunere a scutecului folosit.

Pentru facilitări de ordin ergonomic este bine să existe o scăăriță pe care copiii sunt ajutați să se urce pe masa de schimb fără a fi solicitată coloana vertebrală a profesionistei pentru a ridica copilul.

În timpul efectuării schimbării, copilul și adultul sunt într-o relație foarte intimă, este un prilej excepțional de cunoaștere și de apropiere emoțională. Copilul va avea ocazia să fie numai el singur în relație cu persoana lui de referință. Această situație contribuie la consolidarea încrederii copilului în adultul de la CM, este un moment special pentru amândoi de a-și împărtăși bucuria de a fi împreună.¹

- **Culcarea:**

Este altă rutină specifică, care de multe ori este și mai dificilă în comparație cu celelalte rutine. Culcare și somnul sunt de multe ori dezagreabile pentru copil și momente dificile pentru adult. Culcarea și somnul au pentru copil o asemănare cu momentele de separare, de aceea se întâmplă să le fie neplăcut, chiar dacă se simt obosiți.

Camera de dormit trebuie să fie bine aerisită, cu o lumină difuză, cu pătuț sau saltea confortabile și personalizate prin mici elemente (așternut de anume culoare, o jucărie sau pernuță de acasă), ca somnul să fie mai ușor acceptat de către copil.

Se mai întâmplă ca orele de somn să nu coincidă în același timp la toți copiii. Ține de abilitatea adultului de a găsi acele procedee care ajută copilul să adoar-

¹ Există o reacție adversă a adulților dintr-un serviciu de tip CM și nu numai din CM, față de scutecul de unică folosință. Există prejudecata față de învățarea copilului de a-și forma controlul sfincterian și că scutecul împiedică formarea acestei deprinderi la copilul mic. Încă din 1946, Blum afirma, în urma unor studii amănunțite fiziologice și antropologice, că orice copil învață a fi curat și controlul sfincterian ține de maturizarea funcțional-neuronală. A învăța copilul acest control este o investiție culturală susținută de contexte diferite și în mod special de confortul adultului. Precocitatea controlului nu este în niciun fel demonstrat a avea legătură cu un intelect mai deosebit sau că ar fi un semn predictibil al inteligenței copilului.

mă. Uneori cel mai mic poate fi ținut în brațe în balansoar. Se poate spune o poveste cu glas redus pentru a nu fi treziți cei care deja dorm. Copiii învață beneficiul liniștii și a atmosferei calme.

Culcarea devine de asemenea un moment de relaționare apropiată a adultului cu copilul și un moment de a-l cunoaște mai îndeaproape.

Procesul de socializare

De multe ori nu numai părinții, dar și specialiștii consideră creșa locul în care are loc socializarea copilului ignorând familia ca prim loc de socializare a copilului.

Socializarea este nu numai interacțiunea și relația unui individ cu altul sau cu un grup de indivizi, ci este în principal un proces mai amplu care constă în învățarea și interiorizarea valorilor, normelor, codurilor simbolice a mediului social în care există copilul și pe care le integrează în personalitatea sa. Socializare implică învățarea rolurilor sociale inclusiv a celor de gen și de diferențiere etnică. (Socializarea participă și la transmiterea „ismelor” care sădesc în mintea copilului segregarea și discriminarea)

Cunoașterea personalității copilului implică cu necesitate înțelegerea procesului de socializare a copilului.

Profesionista CM, înglobând în codul reglementărilor unității pe fiecare copil, cunoaște personalitatea fiecărui copil și negociază regulile instituționale cu fiecare copil, în funcție de copil – de istoria lui și a familiei lui, fără să-l constrângă, fără a-i elimina caracteristicile proprii și uniformizând grupul.

Codul reglementărilor unei unități sunt *principiile* ce stau la baza organizării serviciului respectiv:

- Interacțiunea cu fiecare copil din grup ca individ unic, dovedind înțelegere față de nivelul ei/lui de dezvoltare;
- Încurajarea interacțiunilor dintre copiii;
- Planifică și inițiază activități care contribuie la dezvoltarea fizică, emoțională, socială, și abilitățile intelectuale a copilului într-o manieră integrată;
- Respectă specificul cultural al copilului;
- Comunică cu părinții formal și informal;
- Tratează pe fiecare copil și familia sa cu respect, considerație și demnitate indiferent de etnie, respectând valorile democrației și diversității.

Socializarea mai poate fi definită și ca procesul de integrare a individului în societate prin educație. (Chombert de Lauwe – 1966)

Pentru părinți, socializarea este suprapusă pe procesul de disciplinare a copilului, la creșe copilul învață să se supună regulilor, să împartă cu ceilalți copii, adică să se disciplineze. Este poate un reflex al ideologiei comuniste, care vedea în socializarea copilului modul de a-l face să fie la fel cu toți ceilalți; colectivismul era imaginea nondiferențierii și a egalizării între indivizii societății.

Socializarea se desfășoară pe două paliere:

A. Socializarea primară și

B. socializarea secundară.

A. Socializarea primară a copilului începe în familie în interacțiune cu mama încă înainte de naștere și, din primele clipe de viață, continuă cu tatăl și apoi ceilalți membri ai familiei. Aceasta se conturează în relația de atașament dintre copil și mamă (relațiile adultului încă de la naștere cu copilul prin care-i oferă apărare, căldură, mâncare, îi dau acestuia sentimentul de siguranță). Acest sentiment este întărit de atingeri și mângâieri acordate copilului. Siguranța este fundalul pe care se țese totalitatea procesualității psihologice și devenirea umană a copilului. Un bebeluș își construiește personalitatea umană numai în relație cu altă existență umană.

Prezentare caz – Povestea din 1992 dintr-un leagăn!

Un copil, 11 luni, aflat de la naștere într-o instituție, era marcat de carența afectivă și avea mai multe semne de hospitalism. Copilul se „recuperează” numai prin luarea și ținerea în brațe constant de către o voluntară expatriată, care-i vorbea copilului, îi dădea numai ea să mănânce, ca și toate celelalte activități de îngrijire care erau desfășurate individualizat și personalizat. Această persoană urma modelul de îngrijire promovat de Mary Pickler la Institutul Loczi și a declanșat în rândul echipei instituției o reacție de adversitate care a condus la multe tensiuni relaționale: echipă – voluntară. Acesta era acuzată ca nu vine de fel în ajutorul echipei - „Nu face nimic, stă numai cu un copil în brațe”.

Copilul ajuns în CM se confruntă cu alte persoane și cu altă viață. Este un program cu orar comun, sunt adulți diferiți de cei de acasă și de aceea este importanta utilizarea tehnicilor de atenuare a separării și a construirii unei relații de încredere dintre copil și un adult.

CM promovează sistemul *adultului de referință*. Un grup de 4 până la cel mult 6 copii (cu vârsta 20 – 36 luni) sunt în relație privilegia-

tă cu o profesionistă, care desfășoară toate tipurile de activități implicate în program, cu aceiași copii din CM.

Existența adultului de referință în serviciile pentru copiii mici este menționată și demonstrată de mai mulți specialiști în dezvoltarea copilului: Geneviève Apell, A. Corton, Berry Brazelton, Judith Falk.

Toți acești specialiști au demonstrat și importanța interacțiunilor copilului mic cu alți copii. Oamenii de știință afirmă că vârsta de socializare a copilului cu alți copii, care îi aduce profit în propria lui evoluție, a scăzut.

Pentru copiii mici socializarea cu alți copii este o sursă originală de multiplicare relațională, care participă la creșterea competențelor senzoriale, cognitive, motrice și emoționale prin diversificarea originală a descoperirii și explorării.

B. Socializarea secundară se desfășoară după vârsta de 5–6 ani, odată cu începerea școlarizării, când copilul este limitat de reglementări și norme mult mai stricte și el, copilul, are capacități morale de a se încadra fără lezarea caracteristicilor de personalitate ce-i sunt șlefuite și nu cioplite.

Aranjarea și amenajarea spațiului clasei în CM

Aranjarea și organizarea spațiului clasei în CM are o importanță specială.

Este de precizat că la vârstele mici copiii își însușesc cunoștințele prin toate aspectele mediului care pun în funcțiune sistemul senzorial angajat în libertatea de mișcare pe care spațiul i-l oferă copilului.

Copiii mici învață prin explorări și experimentări, acesta este modul în care copilul descoperă lumea însoțit întotdeauna de adult, care îi transmite semnificația celor descoperite.

Când se proiectează mediul fizic trebuie avut în vedere climatul fizic și aspectul afectiv. Spațiul trebuie organizat astfel încât să vină în întâmpinarea nevoilor copilului de a se juca, dormi, mânca, de a se mișca și lucra.

Mediul fizic trebuie gândit și în funcție de nevoile personalului de a se deplasa ușor, de a fi confortabil și comod, de a avea amenajat spațiu de depozitare care să fie ușor accesibil pentru pregătirea materialelor pentru activitățile zilnice cu copiii.

Spațiul trebuie să fie astfel aranjat încât să permită copiilor să se joace împreună și, de asemenea, să ofere intimitate și un loc confortabil, în care poate fi luat și ținut în brațe.

Niciun adult nu are cum oferi copilului confort, dacă el însuși nu se simte confortabil.

Este nevoie să se țină seama de: iluminat, temperatură, siguranța spațiului.

- *Iluminatul*

Modalitățile de iluminare trebuie să fie diferite în funcție de tipul de activități pe care le desfășoară copilul.

În zona în care se doarme iluminatul va fi mai difuz, astfel ca profesionista să poată supraveghea toți copiii.

Locul în care se desfășoară activitățile de joc, cuburi, desen, pictat și modelat necesită lumină naturală, de aceea ar fi de preferat ca acestea să fie în dreptul ferestrelor.

Locul în care se spun sau se citesc povești de pe cărți cu imagini este adecvat într-un spațiu cu lumină artificială, dată de un bec cu lumină caldă.

- *Temperatura*

Temperatura în spațiul amenajat conferă un grad important de confort fizic, dar și de atmosferă afectivă, calmă. Temperatura este bine să fie moderată. Există riscul ca supraîncălzirea să-i facă pe copii somnoroși, lenți și la bebeluși poate chiar să producă deshidratare.

Într-o cameră prea răcoroasă, copiii vor fi îmbrăcați prea gros și astfel mișcărilor lor vor fi limitate.

Este important ca temperatura clasei să fie uniformă și să fie avută în vedere nevoia copiilor mici de a desfășura multe dintre activitățile lor pe podea împreună cu adultul.

Podeaua este de preferat să fie acoperită cu o mochetă, iar în zona pentru pictat și joc cu apă și nisip, podeaua să fie acoperită cu linoleum, pentru a fi ușor de curățat.

- *Siguranța spațiului*

Se impune eliminarea cauzelor care pot conduce la accidente, de la aranjarea mobilierului astfel încât adultul să poată avea vizibilitate asupra întregii clase, pentru a supraveghea permanent toți copiii din clasă, până la înlăturarea unor surse și obiecte riscante pentru integritatea copilului.

Risc de accidente sunt:

- Sursele de curent electric;
- Substanțele chimice, inclusiv medicamentele;
- Obiecte ascuțite sau tăioase;
- Mobilierul colțuros.

Climatul afectiv și apt pentru dezvoltarea copilului

Spațiul clasei are un rol la fel de important ca și competențele profesionale ale adulților care sunt în echipa CM.

Mediul clasei trebuie să fie amenajat vesel, comod și confortabil și să nu fie supraîncărcat.

Clasele cu multe elemente (pereți cu desene stufoase, afișare în exces de imagini și decorațiuni) duc la suprastimularea copilului și induc oboseală și apatie.

Amenajarea spațiului pentru diferite activități:

- Spațiu pentru mișcare și explorare – saltea, perne, tobogan de interior în care copiii pot experimenta mișcări ample și efort fizic;
- Spații pentru activități individuale și de grup – măsuțe, scăunele, mobilier modular;
- Zone în care copilul poate să se retragă și să fie singur sau să fie într-o relație apropiată cu adultul, să-i stea în brațe;
- Un balansoar sau o canapea oferă un loc special de relaxare pentru copil și pentru adult.

Aranjarea jocurilor și jucăriilor

Aranjarea este, de asemenea, importantă pentru dezvoltarea copilului.

Aranjarea materialelor se face pe rafturi care sunt la înălțimea copiilor, astfel încât aceștia să poată să-și exprime opțiunile. Materialele și jucăriile trebuie să fie accesibile copilului, în orice moment.

Preferințele copiilor mici sunt diferite de cele ale preșcolarilor și de aceea mediul trebuie proiectat pentru a veni în întâmpinarea acestei necesități a copilului.

Copiii înțeleg mai ușor intențiile adultului atunci când li se acordă independență.

Alegerea și exprimarea unei opțiuni este un act procesual care activează operațiile intelectuale ale copilului mic.

Pentru a alege, copilul face analiza jucăriilor, compară și apoi ia o decizie. Această primă opțiune, la prima vedere simplă, este în fapt un exercițiu deosebit în planul dezvoltării intelectuale a copilului.

Jucării, materiale și echipamente

Jucăriile trebuie să stimuleze copiii pentru a-și pune în funcțiune toate simțurile și să le incite ideile proprii.

Materialele vor fi ușor de curățat și este preferabil să avem suficiente jucării pentru a nu declanșa tensiuni și conflicte între copii.

Până în 3 – 4 ani copii acceptă cu greu să împartă o jucărie cu un alt copil. Se menține încă principiul specific vârstei mici „Ce este al meu este al meu, ce este al tău este tot al meu”. Încet-încet se formează deprinderile sociale de a fi dornic să împartă cu alți copii o jucărie. Această caracteristică devine vizibilă, la copil, încet-încet și cu sprijinul adultului din CM.

În anexa se găsește o listă propusă de jucării pentru copii din CM.

Mobilierul

Măsuțe, scăunele multifuncționale, rafturi, balansoar, canapea, sevalete. Măsuțe rotunde și o măsuță dreptunghiulară care sunt adecvate activităților copiilor mici atât pentru jocuri de masă, pictat și desenat cât și pentru servirea mesei copiilor.

Scăunele sunt multifuncționale, prin aceea că pot fi folosite ca mici fotolii când li se adaugă o pernă, sau ca un scaun fără spătar. De asemenea, pot fi aranjate ca un tren sau tunel în funcție de activitatea desfășurată.

Rafturile vor fi joase ca să dea posibilitatea accesului copiilor la jucăriile și cărțile expuse și, de asemenea, pentru a permite vizibilitate asupra spațiului întregii clase de către adulți.

Rafturile pot fi așezate astfel încât să se departajeze suprafața clasei în zone specifice care permit activitățile în grup mic.

3 – 4 este numărul optim de copii pentru desfășurarea unei activități de grup. Astfel, copiii vor avea contact permanent cu adultul, iar acesta ajută fiecare copil în parte. Finalizarea activității propuse contribuie la formarea încrederii în sine a copilului și a stimei de sine, ambele fiind componente de seamă în structurarea personalității copilului.

Rata adult/copil în țările europene diferă de la o țară la alta; astfel, în Belgia acesta este de 1: 5 copii, în Spania 1:6 copii.

Șevaletetele sunt de dimensiuni adecvate înălțimii copiilor și se folosesc pentru activitățile de desen, pictat, ca și pentru a afișa unele planșe cu imagini pentru activitățile de grup.

O funcție specială o au balansoarul și canapeaua. Acestea sunt folosite de adulți când țin în brațe un copil care este obosit sau supărat.

Pe canapea, adultul poate spune povești la doi-trei copii, creându-se un climat relaxant și plăcut.

Canapeaua și balansoarul participă major la realizarea unei atmosfere plăcute mai puțin marcată de aspectul instituțional a unei grupe de creșă.

Un mediu fizic aranjat cu grijă devine un spațiu educațional care susține învățarea și dezvoltarea copilului.

Răspunsurile afirmative la următorul set de întrebări confirmă existența unui spațiu educațional de bună calitate:

- Este spațiul suficient pentru fiecare copil (4-5 m.p.)?
- Este spațiul suficient pentru joc-activități de grup?
- Este rezervat spațiul pentru fiecare tip de activități?
- Este disponibil și amenajat spațiul pe podea ca să se desfășoare anumite activități de către copii?

- Este un spațiu liber în mijlocul încăperii din care copiii să vizualizeze cât mai mult din mediul ambiant?
- Există suficiente materiale și jucării?
- Sunt mai multe jucării de același fel?
- Există balansoar și canapea?
- Există rafturi care dau posibilitate alegerilor și exprimării opțiunilor de către fiecare copil?
- Există un spațiu de depozitare a materialelor didactice care să fie comod de accesat?
- Există un spațiu pentru joc cu nisip și apă?
- Este asigurat un iluminat și o temperatură adecvată?
- Are fiecare copil patul lui?

Mediul educațional confortabil și curat, dotat cu materiale atractive și echipamente adecvate, care include spații destinate unor activități variate și care stimulează explorarea activă a copiilor, participă la dezvoltarea lor armonioasă. Un asemenea spațiu facilitează acceptarea copilului de fi la CM, ca un loc diferit de cel de acasă și care îi aduce alte satisfacții și bucurii.

Nu este de uitat amenajarea spațiului exterior. În dezvoltarea copilului activitatea în aer liber are o pondere deosebită pentru dezvoltarea lui atât fizică, psihologică prin diversitate și pentru sănătatea lui generală.

Relațiile cu părinții

Luarea deciziei de a-și încredința copilul unui serviciu pentru copii (CM) este un moment special pentru părinți, care nu este deloc simplu.

Acest moment produce la nivelul trăirilor părinților sentimente contradictorii.

Dacă separarea este un fenomen dificil pentru copil, acesta este greu de gestionat și de către părinți, care de multe ori provoacă manifestări diverse: agresivitate, atitudini revendicative, anxietate relații distante. Aceste trăiri pot fi observate de profesioniștii CM, fără să fie însă supuse criticii și judecării. Este o perioadă de rearanjare a vieții de familie și chiar a vieții emoționale de cuplu. Încredințarea copilului unui serviciu conduce la dezvăluiri făcute profesioniștilor din CM, care privesc intimitatea familiei.

Părinții furnizează informații despre viața familiei, despre problemele familiei și nu numai despre copil și obiceiurile copilului.

Părinții încredințează o dată cu îngrijirea copilului și o parte din propria lor viață cu credințele, obiceiurile și principiile lor educaționale, însoțite uneori de prejudecăți și temeri eronate.

Mai mult sau mai puțin conștient, părinții introduc în viața lor de familie și mai ales a copilului lor persoane exterioare familiei lor.

Primirea părinților în CM cu bunăvoință, înțelegere și răbdare va conferi fundalul de încredere și respect reciproc dintre părinți și profesioniștii centrului. Această relație este parte importantă din succesul funcționării CM.

Părinții sunt primii educatori ai copilului lor și cei mai buni cunoscători ai propriului copil, chiar dacă au uneori așteptări defazate de la copil.

Profesioniștii CM au datoria de a discuta cu părinții toate detaliile care țin de creșterea copilului.

Profesioniștii CM sunt cei care dețin informații de specialitate în dezvoltarea copilului și pe care le vor împărtăși grupului de părinți pentru a se crea fondul comun de cunoștințe și a discuta avizat despre particularitățile copilului.

CM va adopta un program flexibil în acord cu nevoile părinților de a plasa copilul în CM pe intervale de timp cât mai reduse, oferind copilului posibilitatea de a sta cât mai mult timp cu părinții lui, acasă.

Părinții zilelor noastre dispun de foarte puțin timp liber pe care să-l petreacă acasă, cu copiii lor.

Locurile de muncă se găsesc și se păstrează cu greu pentru unii părinți, iar pentru alții munca lor este foarte solicitantă și reclamă o prezență de multe ore. Toate acestea fac ca timpul petrecut de părinți cu copiii lor să fie scurt. Pentru a promova o relație consistentă CM poate avea un program flexibil, după nevoile părinților și mai puțin după nevoile instituției CM.

CM poate fi, la cererea părinților, accesibil noaptea sau weekend-urile.

Parteneriatul cu părinții

Cum se realizează o relație de parteneriat între CM și părinți menținând în centru acestei relații COPILUL.

- Oferiți părinților informații despre programul CM, atunci când își înscriu copilul.
- Invitați-i să viziteze centrul, clasa, explicați activitățile care vor fi efectuate cu copiii și programul zilnic. Invitați-i pe părinți să cunoască pe toți membrii centrului. Aceste vizite vor crea terenul de încredere pe care se va construi relația dintre centru și părinți. Această încredere contribuie și la realizarea încrederii copilului în personalul din centru.
- Exprimați-vă astfel încât să-i includeți pe părinți ca participanți în activitățile desfășurate de profesioniști cu copilul lor, cum ar fi: vom rezolva împreună ..., vom face
- Asigurați părinții că veți ține seama de obiceiurile familiei lor sau de obiceiurile etnice pentru părinții romi sau de altă etnie decât cea română; aceasta va facilita eliminarea unor atitudini discriminatorii între părinți, care pot fi prelungite și în rândul copiilor.
- Părinții vor fi implicați în diferite moduri în activitatea grupei. Acest lucru va fi discutat încă de la începutul programului, părinții fiind solicitați să-și ofere sprijinul în funcție de timpul pe care-l au la dispoziție.

Parteneriatul devine funcțional în măsura în care există o comunicare reală, susținută biunivocă.

Exemple de tehnici și strategii de comunicare

Transmiterea informațiilor legate de copil este la fel de importantă și pentru echipa CM și pentru părinții copilului.

Pentru o îngrijire și educare adecvată și personalizată, această comunicare va participa în mod deosebit la marcarea calității.

Tehnici de obținerea informațiilor de la părinți

1. Tehnici de culegere de informații de la părinți

- Ascultarea activă – atenția asupra celor relatate de părinți legată de obiceiurile copilului și ale familiei se realizează prin contactul vizual, încurajarea și aprobarea asupra celor relatate prin mișcări ale capului și mimică, la care se adaugă repetarea celor spuse de interlocutor.

- Acordați părinților posibilitatea de a însoți copilul în grupe, în primele zile, pentru a facilita adaptarea acestuia.

- Comunicarea non-verbală – participă uneori la completarea informațiilor mai ales despre evenimente și situații care țin de intimitatea familiei. Observarea tonului vocii, a comportamentului care însoțește discursul interlocutoarei.

- Întrebările deschise – spre deosebire de întrebările care au un răspuns cu da sau nu, întrebările deschise oferă posibilitatea de a povesti detalii despre copil.

Întrebări ca: Ce face Georgică acasă? Cum îi place lui Vasilică să adoarmă?

Informații furnizate de profesionistă părinților, exprimate în mod direct și cu onestitate, fără a utiliza termeni tehnici, ajută la consolidarea climatului de colaborare dintre părinți și echipa CM.

O atenție specială trebuie avută în vedere când se discută unele subiecte delicate și de intimitate a vieții de familie. Părinții au nevoie să fie asigurați de confidențialitate și discreția profesionistei despre aceste probleme.

2. Tehnici de transmitere de informații (există strategii diverse în funcție de experiența fiecărei echipe și de caracteristicile părinților, nu există o strategie unică)

Fiecare echipă a CM are formată o strategie proprie de a comunica și a transmite informații părinților legat de evoluția copilului în CM, incluzând detalii despre cum participă copilul la activitățile de învățare, ce preferă să lucreze, cum se descurcă la masă, ce preferă să mănânce etc.

- Caietul copilului - Pentru informarea părinților se pot scrie părinților lunar într-un caiet al copilului despre evoluția dezvoltării lor, despre obiectivele educaționale fixate de profesionistă în comun cu părinții.

- Portofoliul lucrărilor - Pentru a-i obișnui pe părinți că în CM copilul are multe activități de învățare se va organiza un dosar cu lucrările efectuate de copil - desene, picturi, planșe cu lipituri etc. Acestea pot fi în prealabil afișate în clasă și părinții să poată să le privească, evident fiecare planșă are însemnat numele copilului și data.

- Avizierul cu informații adresate tuturor părinților despre viața de grup a copiilor lor - la avizier pot fi afișate și fotografii înfățișând copiii în clasa lor a CM.

- Se pot folosi ca modalități de comunicare directă cu fiecare părinte comunicarea prin poșta electronică și bineînțeles convorbirea telefonică.

Formarea unei comunități a părinților

- Întocmirea unei liste cu numele părinților și copiilor lor care să conțină datele de contact (se va cere acordul fiecărui părinte în prealabil).
- Organizarea de întâlniri între părinți:
 - Amenajarea unui spațiu sau camere în care părinții se pot întâlni fără prezența personalului CM.
 - Întâlniri pe teme de dezvoltare a copilului în care părinții împreună cu un specialist vor discuta situații legate de problemele specifice ale copilului și vor împărtăși celorlalți rezolvarea acestora.
 - Sărbătorirea unor evenimente.
 - Participarea la activități comune necesare copiilor și/sau a CM.
 - Inițiative comune pentru rezolvarea unor situații legate de viața copiilor în CM și care implică decizii ale autorităților locale.

Comunitatea părinților poate deveni un factor activ și de dinamizare a reformării și creșterii calității serviciilor de educație timpurie care să-și consolideze competențele și să devină un partener social de luat în seamă de către decizionalii politicilor publice.

Echipa multidisciplinară

CM are în componența sa categorii profesionale diferite și care au sarcini și relații diferite cu grupul de copii.

Educatorea - este persoana cea mai apropiată de copiii. Ea este cea care face programul zilei cu activitățile cuprinse pe intervalul în care copilul este în creșă. Ea este cea care cunoaște particularitățile copilului și care are legătură directă cu părinții.

Asistente medicale - asigură respectarea normelor de igienă și supraveghează starea de sănătate, ca și calitatea alimentației, participând la întocmirea meniului zilnic conform necesităților nutriționale a copiilor de până în 3 ani. *Este de menționat că în unele CM echipa nu are o educatoare permanent și, în această situație, asistentele medicale, prin cursurile de formare, au competența de a prelua și sarcinile educatoarei.*

Infirmiere/ Îngrijitoare - este un personal care s-a calificat în activitatea directă în creșă și, evident, în activitățile cu copiii. Pentru a satisface o rată cât mai adecvată adult-copil, infirmierele preiau sarcini

specifice și educatoarei, participând la toate activitățile pe care le au copiii în creșe.

Educatoarea, asistenta medicală și infirmiera funcționează cu timp plin în echipa CM.

Medic pediatru - face parte din echipă cu un număr de ore/lună stabilit de coordonatoare CM (unele CM se bucură de prezența unui medic pediatru angajat cu timp deplin).

Psiholog - este în echipă și are rolul de a participa la elaborarea curriculumului și de a interveni la solicitarea educatoarei/ asistentei medicale pentru anumiți copii sau pentru situații specifice de relaționare. Numărul de ore de lucru pentru psiholog este stabilit de coordonatoarea creșei, între 4 și 8 ore/lună.

Asistentă socială - face parte din echipă, dar este angajată Serviciului social din Primărie și în cadrul CM realizează anchetele sociale pentru copiii care provin din familii vulnerabile și selectarea acestora. Sunt copiii cărora costul hranei din creșă este suportat de Primărie.

Chiar dacă ponderea acestora în interacțiunea directă cu copilul aflat în CM este diferită, există interesul și activitatea dedicată în comun a întregii echipe pentru cele mai bune „îngrijiri” acordate copilului.

Coeziunea echipei se realizează în întâlnirile echipei. Întâlnirile au o frecvență stabilă prevăzută în programul CM. Întâlnirile au ca obiect discutarea evoluției copiilor și împărtășirea reciprocă a inovațiilor și a succeselor în lucrul din grupă.

Există întâlniri speciale organizate mai ales când apare o situație dificilă legată de un copil; dificultăți în relația cu copilul sau părinții sau în discutarea unor comportamente neobișnuite ale unui copil. Aceste comportamente devin subiecte de informare și perfecționare.

Echipa lărgită se întâlnește cu o frecvență mai redusă față de echipa profesionistelor care au funcționalitatea cotidiană în grupa copiilor CM.

Părinții participă și ei, la ocazii speciale, la întâlnirea echipei.

Care este specificul întâlnirilor CM? Specificul acestor întâlniri este marcat de faptul că discuțiile sunt totdeauna generate de copil.

Comunicarea între membrii echipei asigură coerența și unitatea pentru respectarea principiilor ce guvernează calitatea muncii în CM.

Aceste întâlniri au un rol deosebit și în perfecționarea profesionalismului echipei.

Principiile, condițiile și efectele unui CM – serviciu de calitate - pentru dezvoltarea copilului

Socializarea are un rol capital în dezvoltare. Pentru a socializa se pornește cu individualizarea. Fundamentul dezvoltării este condiționat de relația consistentă a copilului cu adultul, aceasta este de neîndoielnic:

- adultul de referință este pentru fiecare copil o persoană care îi conferă siguranță și stabilitate;
- adultul de referință are răgazul de a elabora o relație preferențială cu copiii grupului său;
- adultul de referință cunoaște preferințele și particularitățile copilului.

Important pentru un serviciu de calitate este de a le oferi copiilor un echilibru real între relațiile de individualizare, autonomizare și interacțiunile dintre copii.

Pentru a se consolida integrarea copilului în regulile CM, copilul trebuie tratat ca o persoană, partener, o existență inteligentă, căruia i se vorbește și i se explică fiecare regulă. Atunci când este nevoie, regula este negociată împreună cu copilul, evitându-se astfel tensiunile în jurul interdicțiilor

Copilul va avea libertatea de a-și exprima sentimentele și emoțiile, încercându-se să fie înțelese și apoi explicate copilului.

Copilul va fi tratat ca o persoană cu propria lui demnitate, ce nu va fi supusă judecății de valoare și i se acordă dreptul de a alege și de a lua decizii (i se va acorda libertatea de a alege jocurile și jucăriile, de a își exprima preferințele alimentare etc.)

Buna organizare a vieții copiilor în CM este reflectată de:

- planul de dezvoltare pentru fiecare copil;
- siguranța și confortul emoțional prin valorizarea a ceea ce copilul performează;
- viața cotidiană a copiilor este desfășurată prin diviziunea grupului mare în grupuri mici, pentru a se structura relația cu adultul de referință și relațiile copiilor între ei;
- rutinele zilnice: igiena, masa, somnul vor fi momente care îmbogățesc relația adultului cu copilul și se vor constitui în alte momente de învățare și satisfacție emoțională pentru copil.

Atitudinea adultului este una de susținere a copilului prin prezența lui atentă și interesul pentru copil, ținând cont de activitățile proiectate pentru copil și nu pentru copii.

Primirea copilului nou venit la CM se face prin acordarea unei atenții speciale, o pregătire prealabilă, în comun cu părinții copilului,

pentru a se închea o atmosferă de încredere în jurul copilului aflat în situație de separare de „acasă”.

Părinții au nevoie de informații pentru a ști să prevadă un timp special momentului intrării copilului lor în noua lui relaționare socială prin venirea la CM.

Părinții sunt primii educatori ai copiilor lor și este necesară susținerea parteneriatului cu echipa CM pentru a participa în comun la procesul de dezvoltare a copilului.

Părinții vor găsi la CM deschiderea echipei pentru problemele lor și asigurarea respectării culturii și obiceiurilor lor.

Încheiere

- CM este un serviciu de calitate disponibil pentru toți copiii unei comunități.
- Profesioniștii CM sunt o echipă care satisfac cerințele calității profesionale, a eticii și deontologiei adultului care lucrează cu copii mici.
- Copiii își vor începe experiențele de socializare împreună, ocrotiți de toți profesioniștii CM și susținuți de părinți.
- Părinții vor învăța să colaboreze cu profesioniștii CM.
- Părinții vor învăța să se sprijine unii pe alții când sunt în impas.
- Părinții se vor dovedi o comunitate solidă în relație cu comunitatea profesioniștilor.
- CM este susținut și dezvoltat prin suportul autorității locale.
- Autoritatea locală conștientizează importanța micii copilării și rolul ei social în susținerea părinților în dificultate, prin solidaritatea comunității.
- Autoritatea locală este responsabilă de existența, în acord cu nevoile comunității, de serviciile pentru copii de vârstă mică.
- Autoritatea locală susține și promovează solidaritatea comunității și diversitatea culturală și etnică.

Centrul Multifuncțional

Descrierea proiectului

Centrul Multifuncțional (CM) va fi organizat pentru educația și îngrijirea copilului mic, într-o viziune integrată, respectând cadrul dezvoltării timpurii a copilului.

CM pune în practică filozofia actuală legată de Dezvoltarea Timpurie a Copilului prin satisfacerea nevoilor de sănătate și nutriție, educație, protecție și sprijinirea parentalității într-o unitate care înglobează toate aceste servicii.

Acest proiect a fost implementat în Piatra Neamț și Tulcea în anul 2008 și a fost finanțat de UNICEF. Proiectul a fost evaluat și UNICEF a considerat că este oportun să fie extins în nord-estul României, zonă care a fost afectată de inundațiile din toamna 2008 (județele: Maramureș; Suceava; Botoșani; Iași; Bacău).

UNICEF și CEDP, în urma rezultatelor obținute, consideră oportună lărgirea programului prin cuprinderea altor două unități, din municipiile București și Craiova, în anul 2009.

Scop:

- Asigurarea de șanse egale pentru toți copiii prin facilitarea accesului la educare și îngrijiri personalizate, precum și formarea și dezvoltarea competențelor parentale.

Obiective:

- Consolidarea acestui serviciu în comunitatea în care este amplasat.
- Creșterea competențelor profesioniștilor în îngrijiri integrate ale copilului.
- Creșterea nivelului de educație al mamelor pentru acordarea îngrijirii copiilor lor.
- Susținerea unei solidarități comunitare.

Grup țintă:

- Profesioniștii din Centrul Multifuncțional: medic, educatoare, asistentă medicală, asistent social.

- Familiile tinere cu copii mici, inclusiv familiile roma în situații dificile, care sunt la primul copil (inclusiv fete mamă).

Beneficiari:

- Copii cu vârste între naștere și 3/4ani;
- Tinere fete și femei;
- Părinți la primul copil.

Rezultate așteptate:

- 100 copii vor beneficia de educație și îngrijire adecvată la sfârșitul programului.

Descriere program:

Centrul va fi un serviciu care va acoperi nevoile de creștere și îngrijire a copiilor mici ținând cont de filozofia dezvoltării timpurii a copilului.

În Centrul Multifuncțional vor fi admiși copii din familii diferite, inclusiv familii în dificultate și de etnie roma.

Includerea tuturor copiilor într-un serviciu de calitate va crea o coeziune a familiilor și o solidaritate comunitară prin obiectivul comun: „interesul superior al copilului”

Pentru a se realiza o solidaritate comunitară pentru copiii din familii în dificultate (familii monoparentale, roma sau cu venituri sub salariu minim pe economie), costurile pentru hrană vor fi achitate de către serviciile sociale.

Centrul Multifuncțional poate fi amplasat în clădirea unei creșe/grădinițe care funcționează actualmente și care va avea posibilitatea să-și îmbunătățească stilul de funcționare.

Centrul va avea ca misiune educarea și îngrijirea integrată, va acoperi nevoile de dezvoltare timpurie a copiilor de la naștere la 4/5 ani.

Copiii vor fi prezenți în Centrul Multifuncțional pe parcursul zilei, de luni până vineri. Părinții vor fi informați și sprijiniți să practice modele adecvate de educație și îngrijire a copiilor lor în propriile familii.

Prin echipa sa, CM va fi o resursă de informare și difuzare de practici de educare și îngrijire a copilului, care contribuie la ameliorarea indicatorilor de dezvoltare umană din zonă (mortalitate infantilă, nivel de educație, rata de abandon a copiilor, scăderea șomajului).

Datele studiilor naționale cu privire la cunoștințe și practici parentale, statusul nutrițional al copiilor, mortalitatea infantilă de până la 5 ani și abandonul copiilor în maternități și spitale de pediatrie au arătat că familiile tinere cu copii mici se afla în situație de risc, în special în regiunea nord-est a României (datele au fost prelucrate statistic

pe eșantion național). Acest context a condus la identificarea obiectivelor propuse pentru proiectul Centrului Multifuncțional. Adăugăm datele alarmante difuzate de mai multe ziare centrale.

Reamintim că teoriile actuale susțin faptul că 60% din structurile psihologice și neuronale se formează în primii 3 ani de viață. Aceste cercetări au arătat obiectiv (prin metode imagistice medicale) că neglijarea copilului pe acest interval de viață duce la prăbușirea funcționării unor structuri neuronale care nu se mai pot reface niciodată.

În multe comunități, practicile tradiționale mențin prejudecata că este suficient ca pentru bebeluși și copiii mici să fie asigurată o hrană adecvată și o igienă bine controlată. În unele țări, în cele mai multe servicii de calitate pentru copiii mici educația primează. Se face un efort de susținere materială a familiilor în dificultate (vezi programe speciale pentru populația de emigranți din Danemarca, SUA și Marea Britanie, care susțin tinerele familii și au servicii tip creșă, centru de zi pentru copii și pentru formarea competențelor parentale).

Investiția în educație timpurie este declarată de economiști ca fiind cea mai profitabilă investiție. Astfel, 1 \$ investit are un profit de 8 \$ pe un interval de 5 ani (susține James Hackman, câștigător al premiului Nobel pentru economie).

Proiectul își propune:

- Amenajarea unui spațiu adecvat de învățare (explorare și experimentare) destinat copiilor mici.
- Formarea specialiștilor implicați, în spiritul filozofiei dezvoltării timpurii a copilului, implicit a valorizării miciei copilării și a copilului mic.
- Formarea personalului în spiritul educației „centrate pe copil”, care garantează dezvoltarea armonioasă a copilului.
- Formarea viitoarelor mame și a părinților încă din perioada prenatală pentru asumarea rolului de părinte.
- Formarea părinților și a tinerelor mame în același spirit, de dezvoltare a deprinderilor de organizare a vieții cotidiene pentru familie.
- Selecționarea unor tinere mame, inițial ca voluntare în îngrijirea și educarea copiilor, urmând ca ulterior să obțină o competență profesională în îngrijirea copilului (babysitter). Prin aceasta, în Centrul Multifuncțional se va realiza și o rată corectă adult:copii. (variantă în funcție de particularitățile locale) – **opțional**.
- Dezvoltarea unui grup resursă în comunitate. Femeile/famiile vor fi selecționate după criterii stabilite de partenerii proiectului.

- Implicarea autorității locale în dezvoltarea timpurie a copilului prin organizarea unui grup de susținere format din reprezentanți ai diferitelor sectoare: educație, sănătate, protecție.

Partener - Autoritatea Locală formată din:

- Primăria / Direcția de Asistență Socială;
- Inspectoratul Școlar Județean;
- Direcția de Sănătate Publică.

Responsabilitățile Autorității Locale:

- Asigurarea sediului (în cadrul unei creșe/grădinițe deja existente);
- Selecționarea profesioniștilor;
- Selecționarea familiilor rroma/ familii în dificultate socio-economică/ familii monoparentale;
- Plata costurilor de hrană pentru cinci copii din familiile mai sus enumerate;
- Plata salariilor angajaților care lucrează la Centrul Multifuncțional (personal deja angajat).

Responsabilitatea CEDP:

- Realizarea curriculumului de formare;
- Formarea personalului din Centrele Multifuncționale;
- Formarea părinților voluntari (20 persoane);
- Furnizarea materialului suport de curs;
- Amenajarea spațiului de clasă pentru copii ca spațiu de învățare, prin dotarea cu: mobilier, mochetă, material didactic consumabil pentru primul an de funcționare;
- Monitorizarea și sprijinirea implementării proiectului pe toată durata sa;
- Evaluarea proiectului la final.

Jucării pentru copii

Jucăriile sunt totdeauna un dar care îi bucură pe copii, dar nu numai atât.

Jucăriile, de multe ori, îi bucură și-i amuză și pe părinți.

Pentru copii, jucăria înseamnă pe lângă bucurie și amuzament și învățare și/sau perfecționarea a foarte multe lucruri deja știute și descoperirea altor lucruri noi.

Pentru a veni în sprijinul dv. listăm mai jos tipuri de jucării pentru fiecare interval de vârstă, specificând ce învață copilul și cum să vă jucați dv., părinții, cu copii dv.

• *Pentru bebelușii mici, mici de tot*

Când se joaca cu	Bebelușul învață	Mod de utilizare
Jucării mobile	Să-și focalizeze privirea și să urmărească	Lăsați-le la îndemâna copilului. Odată ce un copil se poate împinge în mâini și picioare sau sta șezând, acest tip de jucării trebuie așezate la îndemâna lor.
Sunători și jucării pentru mușcat	Să se întindă și să apuce obiectele să producă sunete când le manevrează	Căutați jucării care se spală ușor, cu culori contrastante cum ar fi roșu-alb; galben-negru; verde-portocaliu
Oglinzi care nu se sparg așezate la nivelul copiilor	Să devină conștienți de propria lor persoană răspunzând la propriile expresii faciale	Oglinzile care nu se sparg se așează pe podea, pe perete sau încorporate într-o jucărie; incitați copilul să se privească și comentați imaginea lui din oglindă, povestiți despre ce vedeți împreună în oglindă.

IMPORTANT!

Orice jucărie pentru bebeluși va avea dimensiuni care nu permit înghițirea, jucăria trebuie să nu treacă prin „cercul” ce se formează când lipim degetul mare al mâinii de degetul arătător (mai mari de 3x3 cm).

Orice jucărie va fi bine șlefuită și nu va avea asperități, așchii sau componente mici ce se desprind și pot fi aspirate sau înghițite de copil.

Coloranții utilizați pentru jucării să nu fie toxici.

Pe majoritate jucăriilor producătorii specifică aceste cerințe, ca și limitele de vârstă ale copilului pentru care jucăria a fost realizată.

• *Bebelușii mobili (bebelușii care deja au început să se deplaseze singuri de-a bușilea sau mergători)*

Când se joacă cu	Bebelușul învață	Mod de utilizare
Jucării care se împing cum ar fi mașinuțe sau un animal	Să-și întărească mușchii și să înțeleagă că mișcările lor afectează alte obiecte	Copiii mici agreează în mod deosebit jucăriile care răspund prin zgomote plăcute sau au părți mobile atunci când le acționează
Jucării care pocnesc sau produc zgomote și sunete	Permanența obiectelor (obiectele există, sunt acolo și când nu le vezi)	Lăsați copiii să le manevreze și comentați, spuneți-le ce se petrece când ei se joacă.
Păpuși	Să-i imite pe adulți și să învețe părțile componente ale schemei corporale	Păpușile din vinilin sau cauciuc sunt cele mai bune, dar și cele din material textil și moale sunt foarte prietenoase, dar mai dificil de întreținut, totuși pot fi spălate la mașina de spălat
Figurine care reproduc diferite animale	Să-și diversifice cunoașterea și să dezvolte relații	Explicați copilului ce fel de animal reprezintă jucăria, ce cali-

	emoționale pozitive față de animale	tăți are, ce caracteristici specifice. Ex: ursulețul stă în pădure, face mor-mor; îi place să mănânce miere etc.
Cărți din material plastic, carton tare, material textil	Semnificația cărții, îmbogățirea limbajului	Lăsați copilul să le manevreze și la fiecare imagine imaginați o mică poveste, simplă și scurtă pentru a înțelege că o carte conține povești și are poze frumoase, uneori neîntâlnite în spațiul cotidian.

• ***Jucării pentru bebeluși mari (2 – 3 ani)***

Când se joacă cu	Bebelușul învață	Mod de utilizare
Jucării de îmbinat (jocuri de construcții, blocuri, mărgelile de înșirare)	Coordonarea ochi-mână pe măsură ce potrivesc obiectele unul cu celălalt Cum se potrivesc obiectele unele în altele, lucru care îmbunătățește percepția senzorială și discriminarea/ discernământul În mod gradat abilități motorii fine din ce în ce mai complexe	Fiecare piesă a acestui gen de jocuri trebuie să aibă cel puțin trei centimetri pentru a evita înghițirea lor. Folosiți cutii transparente pentru ușurarea curățeniei.

Jucării pentru împins sau tras	Îmbunătățirea dezvoltării mușchilor mari, inclusiv echilibrul și controlul musculaturii mari	Oferiți ocazii și spațiul necesar pentru folosirea acestora atât în interiorul casei cât și în exterior
„Țintare” cu țărushi mari (Plăci cu țărushi) Incastre (recipiente de diferite forme: mașini, găletoșe, căsuțe care au decupări și formele adecvate decupării.)	Să coordoneze mișcările mușchilor mici și să îmbunătățească apucarea obiectelor în pensă bidigitală	Toate țintarele ca și incastrele trebuie să aibă dimensiuni care să ofere siguranță. Puneți la dispoziție două-trei seturi de țintare cu marginile rotunjite cu numărul necesar de cuie într-o cutie transparentă. Asta vă va ajuta la curățenie.
Balansoare stabile pentru călărie acționate prin forța picioarelor copiilor	Să se balanseze și să se bucure când se mișcă Independent, să-și dezvolte echilibrul și kinestezia	Copiii trebuie să fie capabili să urce și să coboare singuri
Puzzle-uri	Cum se potrivesc lucrurile, imaginile alături îi ajută în câștigarea independenței și auto-corecție	Scoateți dvs. toate piesele jocului, lucrați cu copilul și ajutați-l la primele încercări de reconstruire a imaginii. Găsiți împreună cu copilul dvs. criteriul după care sortați părțile componente. Puzzle-ul pentru copii mici sunt formate dintr-un număr redus de părți componente și au dimensiuni mai mari

Seturi de jucării cu oameni, animale, mașinuțe cum ar fi casa păpușii, ferma, garajul	Să folosească limbajul și să afle despre activitățile oamenilor mari	Este de preferat ca omuleții să se potrivească și în alte seturi
Jucării cu diferite mecanisme, cu butoane, capace, mânere Jucării muzicale	<i>Cauză-efect.</i> Acest lucru se întâmplă când eu fac asta. Dezvolta încredere în sine: „Eu pot, eu fac.”	Evitați obiectele care produc zgomote puternice sau necesita baterii. Copiilor le place să învețe cum să acționeze diferite jucării folosindu-și „forța de copil”.
Jucării pentru nisip și apă, abilități manuale	Dezvoltarea musculaturii mici și mari	

• **Copii de peste 3 ani – preșcolari**

Când se joacă cu	Ei învață	Mod de utilizare
Jocuri de îmbinat în diferite moduri Cuburi și blocuri de dimensiuni diferite Accesorii cum ar fi animale, vehicule și mobilier	Să-și folosească creativitatea și încep să utilizeze concepte matematice cum sunt clasificări, sortări	Amenajați în camera copilului un spațiu pe care poate să-și desfășoare construcțiile. Lăsați de fiecare dată ce a construit copilul atât timp cât dorește el
Păpuși Marionete	Să experimenteze diferența între imaginație și viața reală și să-și extindă folosi-	Păpușile confecționate de mână sunt la fel de agreate ca și cele cumpărate

	rea limbajului prin relatarea poveștilor	
Jucării pentru nisip și apă	Să cunoască dimensiuni, greutate, unități de măsură neconvenționale și alte concepte de știință și matematică	Îmbogățiți jocul copiilor cu coloranți alimentari sau fulgi de săpun în apă, când se joacă cu apă în interior (în baie, de exemplu)
Cărți cu povești și istorioare scurte cu imagini	Își lărgeste vocabularul, imaginația și își îmbogățește trăirile emoționale	Povestea citită la culcare este cu mult mai eficientă în educația copilului decât orice lecție
Mingii, bicicleta, tricicleta, trotineta	Dezvoltă mușchii mari, învață să aprecieze distanțe și să înțeleagă conceptul de viteză	Fiecare zi în aer liber diversifică experiențele și cunoștințele
Jocuri pe tăblițe sau joc de cărți specific pentru copii	Să colaboreze cu adulți și copii, să respecte reguli, să capete exercițiu de a suporta frustrarea când nu este câștigător	Jocurile trebuie să fie simple, cu un set limitat de reguli

Indicatorii de evaluare a adultului care lucrează cu copiii mici

Indicatorii de calitate	0 inadecvat	1 minimal	2 calitate	Exemple
1.1 Exprimă expresiv aprecierea și bucuria față de fiecare copil din grup ca individ unic				
1.2 Interacționează cu fiecare copil dovedind înțelegere față de nivelul ei/lui de dezvoltare				
1.3 Interacționează frecvent cu fiecare copil extinzând activitățile și gândirea operațională				
1.4 Încurajează interacțiunile dintre copii				
2.1 Caută modalități de implicare a părinților/familiei în activitățile din programele copiilor				
2.2 Comunică despre activitățile și reușitele copiilor				
2.3 Se informează despre ce se				

întâmplă cu copiii când sunt acasă				
3.1 Se comportă față de fiecare copil și familia lui acordând respect și considerație				
3.2 Folosește un vocabular și un limbaj evitând stereotipiile de gen, cultural, social				
3.3 Include aspectele diversității care există printre copii, familie și în general în lume în activitățile grupei				
4.1 Identifică ritmul de creștere și dezvoltare a fiecărui copil din domeniile fizic, social, emoțional și intelectual.				
4.2 Observă gradul de implicare a fiecărui copil în diferitele activități				
4.3 Implică copilul în planul activităților și revede în funcție de ceea ce face				
4.4 Menține un echilibru între activitatea propusă și alegerea copilului și opțiu-				

nea acestuia				
5.1 Desfășoară activități cu copiii care dezvoltă abilități emoționale, fizice, sociale și intelectuale într-un mod holistic				
5.2 Desfășoară activități care încurajează la copii explorarea, experimentarea, creativitatea și rezolvarea de probleme				
5.3 Asociază noțiunile noi cu evenimentele, fenomenele, activitățile pe care copiii le întâlnesc în viața lor cotidiană				
5.4 Desfășoară activități care dezvoltă autonomia copiilor				
5.5 Sprijină copiii pentru a depăși și rezolva conflictele dintre ei				
6.1 Aranjează și creează un spațiu în care copiii să dobândească sens și simțământul apartenenței				
6.2 Asigură un spațiu fizic sigur pentru copii și în				

care sunt ușor de supravegheat				
6.3 Materialele folosite în activitățile copiilor sunt accesibile, adecvate dezvoltării și stimulative pentru joacă și învățare				
6.4 Comunică clar ce comportamente așteaptă de la fiecare copil și implica copiii în găsirea regulilor				
6.5 Folosește rutinele pentru a dezvolta autocontrolul copilului, independența și responsabilitatea lui				

Sursa: adaptat după **ISSA Aprecierea /evaluarea educatoarelor/îngrijitoarelor din Centru/ Comunitate/ Programe la domiciliul copiilor**

Bibliografie

Anghelescu C., **Bebelușul este o persoană**, Ed. Humanitas, 2003, București

Anghelescu C., Iliescu M., coordonatori, **Cunoștințe, atitudini și practici parentale în România**, București, 2007, UNICEF, Ed. Vademode, București

Anghelescu C., Stativă E., **Studiul „Educația timpurie în România”**, raport, Ed. Vademode, 2003, București

Schaffer H. R., **Introducere în psihologia copilului**, traducere din lb. engleză Thea Ionescu, Ed. Asociația de Științe Cognitive, Cluj

Gillibrand R., Lam V., O'Donnell, **Developmental Psychology**, PEARSON, 2010, Edinburgh

Liberman Alicia F., Ph.D., **The emotional life of the toddler**, The Free Press, New York, 1993

Camus P., Dethier H., Marchal L., Pereira L., Petit P., Pirard F., **Repere pour des pratique d'accueil de qualite (0-3 ans)**, ONE edition, 2004

Metodologia de organizare și funcționare a creșelor și a altor unități de educație timpurie antepreșcolară – HG/Monitorul Oficial partea I, nr. 8, 7 ianuarie 2013

Legea 272/2011

Legea 263/2007

Siteuri:

www.Copilul.ro

www.Edu.ro

www.zerotothree.org

Step by Step

Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională

Str. Gh. Dem Teodorescu 16 bis, Sector 3, București

Tel: 031.710.29.29

www.stepbystep.ro

unite for children

UNICEF România

Bd. Primăverii Nr. 48A,

011975 București, Sector 1

www.unicef.ro

Lucrare realizată și tipărită în 1000 de exemplare,
cu sprijinul Reprezentanței UNICEF în România.

ISBN 978-973-139-245-5

Editura ALPHA MDN